

42. zasedání Ústřední knihovnické rady ČR

Termín: 5. 11. 2018

Místo: Ministerstvo kultury ČR

Přítomni: PhDr. Štěpánka Běhalová, PhDr. Helena Bouzková, Ph.D., Mgr. Tomáš Foltýn, PhDr. Zdeňka Friedlová, Mgr. Tomáš Gec, Mgr. Roman Giebisch, Ph.D., PhDr. Šárka Kašpárková, PhDr. Martin Kocanda, Bc. Radomíra Kodetová, Prof. PhDr. Tomáš Kubíček, PhDr. Hana Landová, Ph.D., Ing. Martin Lhoták, PhDr. Pavlína Mazáčová, Ph.D., PhDr. Vít Richter, Bohdan Roule, RNDr. Tomáš Řehák, Mgr. Martin Sekera, Ph.D., Ing. Martin Svoboda, Mgr. Eva Svobodová, Ing. Petr Žabička

Omluveni: PhDr. Hanuš Hemola, Ph.D., Ing. Libuše Nivnická, Ing. Magdaléna Vecková

Hosté: Mgr. Lenka Hanzlíková (MKP), Ing. Petr Knížek (NK ČR), PhDr. Zuzana Kopencová (MKP)

Za MK ČR: JUDr. Kateřina Kalistová, Ing. René Schreier, MBA, Ing. Michal Mejdrech, Ph.D., Mgr. Milan Němeček, Ph.D., Ing. Josef Praks, Mgr. Blanka Skučková, JUDr. Jiří Klusoň, Ing. Marcel Uchytíl

Program

- Plnění Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017-2020, zpráva pro vládu – zpravodajové + Mgr. Lenka Hanzlíková, MKP
- Prohlášení k situaci v Národní knihovně ČR – stanovisko NK ČR a MK ČR
- Dotační program VISK – Mgr. Blanka Skučková
- Kontrola plnění úkolů ze 41. zasedání ÚKR – PhDr. Vít Richter
- Katalogizace beletrie pro knihovny ČR – PhDr. Zuzana Kopencová, MKP
- Různé

Organizační záležitosti

- Přivítání účastníků
- Průběh jednání uzpůsoben přítomnosti jednotlivých zpravodajů, členů ÚKR a hostů
- Schválení zápisu z předchozího zasedání

1. Plnění Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017-2020 v průběhu uplynulého roku

- Dle usnesení vlády č. 1032/2016 ke Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2017-2020 má MK ČR předložit průběžnou zprávu o plnění koncepce do 31. 3. 2019. Zpravodajové za jednotlivé priority připraví do 31. 1. 2019 informaci o stavu plnění.
- Prezentace zpravodajů pro jednotlivé priority, včetně pozvaných hostů

Úkoly a doporučení

- Zpravodajové priorit Koncepce zašlou plnění svých priorit do 31. 1. 2019 dr. Richterovi, který připraví celkový přehled.

Priorita 1. Knihovny ve virtuálním prostředí (prezentovali M. Lhoták, P. Žabička, T. Foltýn)

Rozvoj služeb v digitálním prostředí

- Rozvoj Krameria: dokončeno nové webové rozhraní, pracuje se na úpravě pro zpřístupnění děl nedostupných na trhu, připravuje se nové technické řešení repozitáře Krameria
- Knihovny.cz: probíhá zapojování knihoven, osloveny knihovny univerzit -> časté jsou obavy z nadměrného množství MVS požadavků. Zprovozněno sklizení České digitální knihovny. Připravuje se zapojení portálu **Získej**. Financování CPK: bude navýšen rozpočet MZK.
- Open source: řada centrálních projektů takto realizována
- API digitálních knihoven: probíhají práce na vývoji IIIF rozhraní pro Krameria, připravuje se administrativní API pro Krameria. Standard IIIF podporuje i Manuscriptorium.

- Portály, nadstavbová řešení: CPK připravilo oborové řezy pro oborové portály JIB. Portál Národní fonotéka předán z MZK do NTK. Dále se rozvíjí portál Obálky Knih, dokončuje se ostrá verze služby **Získej**.
- Digital humanities: připravuje se schválení a spuštění velké infrastruktury CLARIAH (CLARIN+DARIAH) - z knihoven účast KNAV, NK, MZK. Řeší se NAKI projekt INDIHU
- Česká digitální knihovna - provoz zajišťuje KNAV, jsou uzavřeny první smlouvy a jsou sklízeny některé digitální knihovny. Příprava změny technického řešení, zapojení do CLARIAH
- Kolektivní licence - viz vystoupení dr. Kocandy; Kramerius pro zpřístupnění v knihovnách bude do konce roku, pak započnou práce na zpřístupnění uživatelům knihoven z domova.
- Zpřístupnění ekonomicky nevyužitých děl volně - prioritou je nyní smlouva s Dilia, po jejím uzavření bude nutno navrhnout způsob motivace autorů
- Seznam děl nedostupných na trhu - seznam existuje v podobě logické báze v Alephu NK ČR. Provizorní podoba ale splňuje zákonné požadavky - předpokládají se další úpravy.
- Metodika práce s osiřelými díly - v kontextu masové digitalizace a připravované smlouvy s ochrannými svazy se nevyplatí realizovat v masovějším měřítku, je časově náročné. Přípravu metodiky měla zajistit NK ČR (?), zatím neřešeno.
- Využívání digitalizovaných děl ve výuce - do značné míry řeší smlouva s Dilia. Spolupráce s MŠMT viděna jako problematická.

Podpora digitalizace, kulturní dědictví v elektronické podobě

- Digitalizace historických i novodobých dokumentů pokračuje jak aktivitami jednotlivých institucí, tak prostřednictvím dotačních programů VISK 6 a VISK 7. VISK 7 byl obohacen o možnost digitalizace zvukových dokumentů. V roce 2018 došlo také k organizačním změnám v rámci tzv. formátového výboru. Probíhá sběr informací ohledně potřeb knihoven v rámci dalších standardů – v současné době se diskutují zejména standardy pro kroniky a výroční zprávy. Nástroje a systémy provozované NK ČR (URN:NBN resolver, Webarchiv, Registr digitalizace) fungují v běžném režimu a jsou průběžně vylepšovány. Hledají se best-practices pro posílení spolupráce mezi různými typy organizací pro zintenzivnění digitalizace (muzea, galerie, VŠ). Jedinou částí příslušných bodů koncepce, kde nedošlo k posunu, jsou body týkající se přijímání elektronického povinného výtisku, kde je limitujícím faktorem skutečnost, že nebyly podniknuty patřičné legislativní kroky.

Dlouhodobé uchování digitálních dokumentů

- Dlouhodobé úložiště v NK ČR je nadále provozováno pouze pro data NK + MZK a data z digitalizace VISK 7. Nyní probíhá zpracovávání aktuálních standardů pro tištěné monografie a periodika. Nově bude vytvořen vstup pro digitalizované gramofonové desky dle standardu vydaného na počátku roku 2018 (z důvodu zařazení do podmínek VISK 7). V nejbližší době bude probíhat testování. Import pro elektronické dokumenty bude připraven v souvislosti se změnou legislativy – čeká se na povinný elektronický výtisk.
- NK ČR se nezříká archivace digitálních dokumentů z dalších knihoven, nicméně chybí harmonogram nebo koncepční materiál, podle kterého by mělo k zajištění dostatečného rozšíření úložiště a zabezpečení archivace externím knihovnám dojít.
- Díky dotaci z VISK 1 bude vytvořen validátor pro nové typy standardů (gramofonové desky), probíhá veřejná zakázka na dodavatele. Aktuálně se řeší problematika vzniku standardu pro historické dokumenty.
- Pokračuje příprava open source LTP systému ARCLib vyvíjeného díky finanční podpoře z programu MK ČR NAKI II. Vývoj probíhá dle schváleného harmonogramu, je dokončeno několik modulů systému a koncem roku 2019 by mělo dojít k testovacímu zprovoznění v Knihovně AV ČR. Po další optimalizaci by mělo v roce 2020 dojít ke zveřejnění ostré produkční verze systému. V rámci projektu ARCLib byly připraveny dvě metodiky - Metodika logické ochrany digitálních dat byla certifikována na počátku roku 2018 a Metodika bitové ochrany digitálních dat je momentálně v certifikačním procesu.

Diskuse

- Ing. Svoboda informoval o postupu prací na platformě **Získej**. Došlo k dohodě s Českou poštou, cena za poštovné cca 8 mil. ročně, od ledna 2019 může být spuštěna ostrá verze. Hledá se způsob finančního zajištění.
- Dr. Kocanda informoval o dojednání finální podoby smlouvy s kolektivními správci na zpřístupnění děl nedostupných na trhu. Definitivní uzavření smlouvy je vázáno na zajištění úhrady licenčních poplatků ze strany Ministerstva kultury, resp. na dořešení otázky plateb nejdříve za r. 2019 (NK - správci práv). Služby by mohly být poskytovány od 1. pol. roku 2019.

Priorita 2 Knihovny jako otevření vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra (prezentoval V. Richter)

Rozvíjet vzdělávací funkce knihoven – podporovat kurzy pro knihovníky v rámci dotačních programů

- SKIP ve spolupráci s krajskými knihovnami úspěšně realizoval projekt na podporu informační a mediální gramotnosti, který finančně podpořil Open Society Fund. Jedná se o pokračování projektu v roce 2019.

Podpora digitální gramotnosti

- SKIP jednal se zástupci Ministerstva vnitra o možnostech podpory vzdělávání v oblasti digitální gramotnosti a informační bezpečnosti. Připravuje se velký projekt financovaný z Norských fondů.
- Zástupci Úřadu pro informační bezpečnost informovali na sekci SDRUK pro regionální funkce o možnostech spolupráce s knihovnami. Jedná se např. o zajištění lektorů informační bezpečnosti pro vzdělávání veřejnosti, zejména seniorů, otevření e-learningového kurzu informační bezpečnosti pro pracovníky knihoven. Kurz bude provozovat Moravská zemská knihovna.

Podpora čtenářství

- SKIP vyhlásil druhý ročník projektu S knížkou do života, který je orientován na podporu čtenářství předškolních dětí a jejich rodiče. V roce 2018 bude vydána metodická příručka pro účastníky projektu Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart), vydání podpoří Ministerstvo kultury.
- V roce 2018 uskutečnila NK ČR ve spolupráci s Ústavem pro českou literaturu AVČR opakovaný celostátní průzkum Češi jako čtenáři 2018. Připravuje se vydání infografiky se základními výsledky. Projekt byl podpořen z programu VISK 1.
- NK ČR ve spolupráci s nakladatelstvím Host vydá publikaci s výsledky průzkumu dětského čtenářství České děti a mládež jako čtenáři 2017. Publikace bude vydána s podporou Ministerstva kultury.
- 8. 2018 proběhlo jednání s MŠMT (Jaroslav Faltýn), MK ČR (Milan Němeček), SDRUK (Jana Linhartová, Tomáš Řehák) a SKIP (Vít Richter) o budoucí spolupráci. Téma čtenářské a informační gramotnosti a podpora čtenářství bude zahrnuta do společného Memoranda o spolupráci obou ministerstev.

Rozšíření služeb pro různé cílové skupiny uživatelů

- V roce 2018 vydá NK ČR s podporou Ministerstva kultury další příručku z řady Rovný přístup - Knihovny a skupiny ohrožené sociálním vyloučením. Text příručky připravila Knihovna města Ostravy.
- Připravuje se doporučení pro práci knihoven s cizinci.

Novela standardů

- Knihovnický institut ve spolupráci se sekci SDRUK pro regionální funkce připravil návrh novely dvou standardů. Návrhy budou předány Ministerstvu kultury:
- Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky.

- Standard pro dobrou knihovnu: Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřízenými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky.

Regionální funkce knihoven

- V některých krajích se dlouhodobě nedaří navýšit financování regionálních funkcí alespoň na průměrnou úroveň, jedná se zejména o kraj Středočeský, Pardubický, Královéhradecký, Plzeňský a Ústecký. Celková částka financování programu v letech 2017 – 2018 stoupla v souvislosti se zohledněním nárůstu mzdových tarifů. Navýšení nebylo ve všech krajích zohledněno v plném rozsahu. Částka nereflexuje obecné posuny ve finančních požadavcích (např. inflace, zvýšení platových tarifů)
- Knihovnický institut připravil podklady pro plánované jednání pana ministra s Asociací krajů ČR.
- Financování regionálních funkcí se stalo tématem diskuze na kulatých stolech Knihovna – věc veřejná. Zde zazněla řada příslibů od zástupců krajů. Rozhodující bude skutečné financování programu v roce 2019.

Priorita 3. Budování knihovnických fondů a informačních zdrojů (zpravodaj dr. Hemola – omluven)

- Vytvoření licenčního centra v Národní technické knihovně CzechELib – Ing. Svoboda informoval o současné činnosti licenčního centra CzechELib.
- Dr. Kopencová (Městská knihovna Praha) informovala o projektu CENTRAL, jehož cílem je zásadním způsobem zrychlit katalogizaci beletrie a dodávání záznamů do Souborného katalogu ČR a tím zefektivnit sdílenou katalogizaci ve všech knihovnách ČR, které využívají přebírání záznamů. Týdně bude zpracováno cca 114 titulů nových knih, viz podrobněji příloha.
- Mgr. Skučková informovala o postupu při zajištění projektu ANL v r. 2019. Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové podá projekt do VISK 9/1 na rok 2019 s cílem zajistit koordinaci zpracování databáze ANL.

Úkoly a doporučení

- ÚKR doporučuje, aby byl projekt předložen do dotačního programu VISK 9/1. Projekt je přímou implementací priority 3.10.2 Koncepce rozvoje knihoven na léta 2017-2020.

Priorita 4. Trvalé uchování tradičních knihovnických dokumentů (prezentoval T. Foltýn)

- Realizace koncepce probíhá dle předpokladů. Byl aktualizován text Koncepce trvalého uchování knihovnických fondů tradičních dokumentů v knihovnách ČR, který je vystaven na webových stránkách ÚKR. V roce 2018 byl zpracován dotazník mapující aktuální potřeby knihoven v oblasti správy a ochrany fondů, na který odpovědělo téměř 150 respondentů a který byl následně vyhodnocen. Dle identifikovaných potřeb probíhá tisk a distribuce potřebných metodických pomůcek (Metodika průzkumu novodobých fondů, vzorový krizový plán); připravuje se aktualizace tzv. kolečka první pomoci apod. Zároveň se rozběhla intenzivnější spolupráce s vysokoškolskými pracovišti (Fakulta restaurování Univerzity Pardubice, Slovenská technická univerzita) a byla zahájena realizace významných výzkumných projektů NAKI, jež jsou důležité zejména pro oblast ochrany fondů. Byly také identifikovány další problematické oblasti, kterým se je třeba věnovat: obnovení/znovu zavedení Národního programu centrální ochrany a prevence živelných pohrom, vytvoření mobilního pracoviště ochrany fondů atd. Dosavadní průběh řešení koncepce je možné vnímat jako úspěšný.

Priorita 5. Výstavba knihoven, podpora infrastruktury ICT v knihovnách (prezentoval T. Kubíček)

Ad 5.1 Zpracovat analýzu prostorového zajištění knihoven provozovaných obcemi

Analýza byla zpracována Knihovnickým institutem formou dotazníku a dílčí výsledky byly prezentovány veřejnosti na odborných setkáních a kolokviích a prostřednictvím kulatých stolů. Data jsou dále vyhodnocována.

Ad 5.2 Vybudovat Metodické centrum pro výstavbu a rekonstrukce knihoven v Moravské zemské knihovně v Brně

Centrum zahájilo svoji činnost v březnu 2018. Projekt je podpořen z projektu VISK, a to finančními prostředky na 1 úvazek. Nebyl však adekvátně navýšen úvazkový limit a MZK kryje v roce 2018 z vlastního úvazkového limitu. Finanční zajištění pro rok 2019 je ve vyjednávání s MK ČR.

V období březen 2018 - listopad 2018 proběhly kontaktní schůzky s knihovníky, první projekční práce, zesíťování s architekty a modelové realizace v případě vybraných knihoven. V koordinaci s projektem Jihomoravského kraje „Obecní knihovna“ byly možnosti centra představeny zainteresovaným knihovnám a zřizovatelům.

Konkrétní práce Metodického centra a náplň práce s harmonogramem činností byly představeny v rámci konference Knihovny současnosti v Olomouci. V listopadu centrum uskutečnilo kolokvium s knihovníky a architekty v MZK Brně a v Městské knihovně v Praze. V rámci setkání proběhly separátně kulaté stoly s řediteli krajských knihoven a krajskými metodiky. Byly zahájeny přípravné práce na realizaci www stránek Metodického centra a databázích, které budou integrovány. Termín spuštění do konce roku 2018.

Ad 5.3 Podporovat investiční projekty knihoven v regionech

Pro tuto oblast nejsou nástroje ani strategie, vyjma prostředků IROP, o ty však musí knihovny žádat individuálně na základě jednání se svými zřizovateli. Není vyvíjena žádná účinná pomoc ze strany centrálních institucí ani ze strany administrativy.

Ad 5.4 Nadále podporovat vybavování knihoven ICT v oblasti služeb uživatelům (program VISK)

V souvislosti s Aproximační strategií MK ČR bylo počátkem roku 2018 uvažováno o navýšení a restrukturalizaci programu VISK. Zatím k tomu nedošlo. V roce 2018 byla rozdělena administrace projektů VISK pro knihovny a instituce zřizované MK ČR a ostatní.

Ad 5.5 Využít možnosti financování rozvoje knihoven z programu IROP, strategických cílů: 2.1 Aktivita komunitního centra, 2.4 Aktivita neformální vzdělávání a 3.1 Zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví (určeno pouze pro krajské knihovny)

Viz bod 5.8.

Ad 5.6 Vyhodnotit efektivitu revitalizace Klementina a depozitářů a ověřit otázku výstavby nové budovy Národní knihovny ČR

Je v kompetenci NK ČR v součinnosti s MK ČR.

Ad 5.7 Rekonstruovat a dostavět depozitář Moravské zemské knihovny v Brně

MZK má ukončený územní plán, projekt pro stavební řízení, prováděcí projekt a vyjednává se zřizovatelem přípravu VŘ na generálního dodavatele stavby.

Ad 5.8 Podporovat výstavbu nové budovy Vědecké knihovny v Olomouci, Krajské knihovny Vysočiny, Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě

Z projektů IROP jsou realizovány stavby knihoven či knihovních depozitářů v Olomouci, Kladně, Českých Budějovicích, Plzni a dalších krajských knihoven. Výstavba Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě je financována z rozpočtu kraje. Knihovna v Ostravě je ve fázi obnovy projektu a přípravy nové projektové dokumentace.

Úkoly a doporučení:

- Vyjednat podporu investičních projektů na úrovni administrativy (KI NK ČR, MZK)
- Aktualizovat metodické standardy (KI NK ČR, MZK)
- Zajistit personálně a finančně provoz Metodického centra (MZK a OULK MK ČR¹)

¹ Vyřešeno převodem prostředků z programu VISK trvale do provozního příspěvku MZK od r. 2019

Priorita 6. Systém hodnocení a marketing veřejných knihovnických a informačních služeb (prezentoval T. Řehák)

- Projekt ROI - další pokračování projektu nebylo finančně podpořeno, proto probíhají pouze ověřovací průzkumy v režii MKP. MKP bude jednak žádat o grant v programu VISK1 na rok 2019 a také hledá další možné zdroje financování.
- Práce skupiny se zaměřením na komunikaci - podrobné informace na <http://koncepce.knihovna.cz/>. Hlavní oblasti činnosti:
  - **Advokacie** se zabývá zejména formátem a cílem kulatých stolů, které proběhly a ještě proběhnou v rámci akce Knihovna věc veřejná.
  - **Kampaně** hledají cesty, jak dosáhnout takového komunikačního impaktu pro knihovny, jaký má např. pro muzea Muzejní noc.
  - **Průzkumy** byl proveden průzkum knihoven s cílem zjistit, zda a jakým způsobem provádí průzkumy spokojenosti uživatelů a zjišťování jejich potřeb.
  - **Společné označení** vzhledem k nepodpoření projektu bylo zatím řešeno na koncepční úrovni.
- Benchmarking knihoven – projekt pokračuje, do projektu vstoupilo 355 knihoven z ČR a SR.
- Statistika knihoven – optimalizace statistických dat služeb knihoven v digitálním prostředí bude řešena v závislosti na řešení statistiky projektu CzechELib

Priorita 7. Vzdělávání pracovníků knihoven (prezentoval R. Giebisch)

- Na rok 2019 jsou vyhlášovány obě části podprogramu VISK 2. Dochází k dílčím změnám souvisejícím s novými kurzy. Z programu VISK 2 bude podporována tvorba, příprava a realizace knihovnických rekvalifikačních kurzů pro získání odborné způsobilosti podle NSK.
- Ve věci schvalování a revizí typových pozic dle NSK a NSP komunikujeme s NUV a s Hospodářskou komorou, Odborem projektů, průzkumů a vzdělávání
- Novým zástupcem v sektorové radě NUV je Ing. Dana Smetanová z NK ČR
- Vedle profesní kvalifikace (PK) 4 – středoškoláci jsou publikovány všechny PK úrovně 6. V NK ČR chybí finanční prostředky pro tvorbu e-learningu pro vyšší typové pozice, cca 200 tis. Kč.
- V NSK dosud nejsou vystaveny z definované struktury knihovnických profesí PK pro 4 typové pozice:
  - knihovník správce digitální knihovny (úroveň 4)
  - knihovník specialista v knihovně pro děti (úroveň 7)
  - knihovník specialista metodik (úroveň 7)
  - systémový knihovník specialista (úroveň 7)
- Všechny TP jsou zpracovány a v poslední fázi připomínkového řízení.
  - Popisy typových pozic pro středoškoláky jsou hotové, zpracovávají se revize.
  - Pokračují kurzy s podporou z podprogramu VISK 2, převážně z oblasti ICT
  - Usilujeme o užší spolupráci s oborovými školami.
  - V oblasti Mediální výchovy byly uskutečněny kurzy v rámci společného projektu s Nadací OSF.
  - Připravuje se příručka pro personální práci, výklad Katalogu prací

Priorita 8. Věda a výzkum (prezentoval M. Sekera)

- Zástupci knihoven, které jsou výzkumnými organizacemi a prošly novým hodnocením, se sejdou a sdělí si zkušenosti z příprav podkladů na hodnocení a výsledků.
- Z jednání by měly vzejít směry další práce pro přípravu srovnávacího rozkladu silných a slabých stránek těchto knihoven, srovnání s postavením a možnostmi jiných výzkumných organizací a pro návrh možností, jak podpořit v přípravě žádostí o zařazení do VO další knihovny.

- Pro posílení povědomí o VaV činnosti knihoven je možné pomoci knihovnickým odborným časopisům k postupu do vědeckých databází a koordinací společného rejstříku recenzentů případně autorů. K tomu bude svolána schůzka redaktorů časopisů.
- Výročí zákona o veřejných knihovnách 2019 je optimální doba k popularizaci činnosti a výsledků výzkumné a vědecké činnosti knihoven. Skupina knihoven, které jsou výzkumnými organizacemi, připraví výběr nosných témat k medializaci a navrhne představu mediaplánu k jejich popularizaci.

2. Diskuze k Prohlášení k situaci v Národní knihovně ČR

Prohlášení bylo předáno ministrowi D. Hermanovi v červnu roku 2017 s cílem upozornit na dlouhodobé problémy NK ČR. V září 2018 provedli signatáři hodnocení, které v řadě případů naznačuje zhoršení, viz příloha zápisu. Uvedené problémy nelze řešit bez aktivní součinnosti Ministerstva kultury.

2.1 Informace o projektu Czechiana

Ing. Praks informoval o současném stavu realizace projektu Czechiana, který je dotován z programu IROP částkou 449,5 mil. Kč. Projekt se dostal do realizační fáze, probíhá výběr dodavatele. Cílem je vybudovat portál kulturního dědictví ČR, tematicky vychází z celoevropského projektu "Europeana". Jsou stanoveny 4 monitorovací indikátory

- Zajistit dlouhodobé uložení a reálnou dostupnost kulturního dědictví pro laickou i odbornou veřejnost
- Umožnit státním a dalším institucím sběr a propojení informací o kulturním dědictví z více ověřených zdrojů
- Podpořit zapojení veřejnosti do zpřesňování a sběru nových informací o kulturním dědictví
- Zajistit centralizovanou publikaci kulturního dědictví ČR na portál Europeana

Projekt Czechiana má návaznost na další aktivity rezortu jakými jsou:

- Vytvoření sítě digitalizačních pracovišť
- Zřízení odborného týmu kurátorů
- Zabezpečení ochrany autorských práv
- Koordinace dalších projektů digitalizace

Výstupy

- Dlouhodobé uchování digitalizovaných objektů kulturního dědictví
- Podpora importu dat kulturního dědictví
- Podpora efektivní uživatelské validace a schvalování importovaných dat kulturního dědictví
- Automatizovaná podpora zkvalitnění ukládaných nebo již uložených dat v dlouhodobém úložišti
- Podpora prezentace a využití uložených objektů kulturního dědictví i dalších souvisejících informací
- Podpora pro organizaci sběru doplňujících informací ke stávajícím objektům nebo nových objektů kulturního dědictví od veřejnosti
- Podpora pro vkládání souvisejících dat, která nejsou dlouhodobě ukládána jako kulturní dědictví

Předpokládané spuštění Czechiany v roce 2020. Provozovatelem bude MK ČR, bude zajištěna dlouhodobá udržitelnost. Předpokládá se participace na realizaci programu Digitální Česko.

Ing. Praks ocenil aktivity knihoven v oblasti digitalizace a zpřístupnění kulturního dědictví v digitální podobě. Pro jednotlivé oblasti budou vytvořeny pracovní skupiny, je počítáno se zastoupením knihoven.

Závěry:

- Odborná knihovnická veřejnost by ocenila zapojení do přípravy a realizace projektu.

2.2 Národní e-Knihovna

- Ing. Knížek – sdělil, že se jedná o interní systém NK ČR, který je jednou z aktivit, kterou NK ČR plní podmínky projektu Digitální Česko, Informační koncepce ČR a Koncepce rozvoje knihoven. Národní e-Knihovna umožní propojení všech dosavadních systémů NK ČR do jednoho rozhraní. Do provozu by měla být uvedena v roce 2020. Na závěr pozval Ing. Knížek členy ÚKR na jednání pracovní skupiny.
- Ing. Praks - MK ČR je metodickým poradcem projektu, předpokládá se přístupnost pro tzv. Portál občana MV.
- Dr. Řehák vznesl požadavek na kooperaci s Centrálním portálem knihoven a komunikaci NK ČR i s ostatními subjekty.
- Ing. Schreier doporučil NK ČR, aby vytvořila pracovní tým na projekt Národní e-Knihovna a Czechiana.
- Ing. Knížek – základní příčinou současných problémů s infrastrukturou NK ČR je nedostatečná kapacita pro ukládání dat, zdržuje se nákup datového pole.
- Dr. Kocanda informoval, že problémy s NDK jsou řešeny s ÚHOS a MV. Práce se prodlužují z důvodu obstrukce jednoho z uchazečů. Předpokládaná cena datového pole 36 mil. Kč, cena zadávací dokumentace 3,5 mil. Kč. Z části hrazeno z dotace MK ČR.

Závěry:

- NK ČR uspořádá seminář pro členy ÚKR a další zájemce, zašle prezentaci k projektu Národní e-knihovna, která bude přílohou zápisu.
- NK ČR zašle p. Ing. Schreierovi všechny zápisy z jednání pracovní skupiny projektu Národní e-knihovna do 9. 11. 2018

2.3 Skladovací kapacity, rekonstrukce a výstavba depozitáře v Hostivaři

- Ing. Uchytíl informoval, že od jeho působení na MK ČR předložila projekt na rekonstrukci starého depozitáře ve výši 160 mil. Kč, ale částka na realizaci rekonstrukce byla stanovena na 97 mil. Kč. Projekt proto musel být přepracován. Nynější navýšení rozpočtu souvisí s tím, že se v průběhu rekonstrukce objevily dříve neznámé skutečnosti.
- Ing. Uchytíl – prodloužení přípravy výstavby 3. skladu souvisí s novými požadavky NK ČR na zajištění kancelářských prostor pro cca 80 pracovníků. Uvažovalo se také o možnosti umístit v depozitáři datové centrum MK ČR, od tohoto záměru se upustilo. Termín dokončení výstavby je plánován na rok 2021.

2.4 Revitalizace Klementina, dopravník

- Dr. Kocanda uvedl, že NK ČR požádala o stavební povolení na 3. etapu rekonstrukce Klementina. 7. 11. 2018 proběhne jednání na odboru památkové péče MHMP, kde by se měly řešit vzniklé rozpory. Předpokládaný termín zahájení stavby je 1. pol. 2019. Jedná se o převedení financování revitalizace do nového Programu dlouhodobé investiční podpory.
- Ing. Schreier informoval, že termín revitalizace Klementina do konce roku 2020 není možné z časových důvodů dodržet, tj. na revitalizaci bude větší časový prostor.
- Ing. Uchytíl informoval, že z programu péče o národní kulturní poklad bylo na dopravník knih vyčleněno 100 mil. Kč. K instalaci dopravníku se negativně postavili památkáři, kteří neodsouhlasili připravenou studii. Dr. Kocanda uvedl, že poslední upravená verze dopravníku byla oceněna částkou 112 mil. Kč.
- Ing. Uchytíl informoval, že dotace na nákup vnitřního vybavení Klementina budou přiděleny cca v době zahájení 2/3 realizace 3. etapy rekonstrukce Klementina. Ing. Uchytíl uvedl, že statické zatížení jednotlivých prostor je dáno projektovou dokumentací, zvlášť se to týká skladovacích prostor.
- Dr. Kocanda sdělil, že dosud není vypracovaný nový posudek statika na nosnost podlah v části, kde jsou nově naplánovány sklady fondů.
- Dr. Richter uvedl, že snížení skladovací kapacity v Klementinu souvisí se špatnou statikou objektu Klementina. V rámci 3. etapy revitalizace budou zrušeny dvoupodlažní regály ve

skladech a nahrazeny jednopodlažními. To bude příčinou podstatného snížení skladovací kapacity Klementina.

2.5 Odkyselování knihovních fondů

- Dr. Kocanda informoval o přípravě vybudování společného pracoviště pro odkyselování dokumentů se Slovenskou národní knihovnou v Martině. Proběhla jednání mezi MK ČR a MK SR.
- Mgr. Foltýn upozornil, že pracoviště bude provozováno dlouhodobě a bude třeba vyřešit i adekvátní financování. Prostředky z programu VISK 7 jsou nedostatečné.
- Mgr. Skučková sdělila, že je třeba vypracovat koncepci postupu při odkyselování; nelze předpokládat, že se bude financovat odkyselování všech ohrožených dokumentů. Je třeba stanovit priority a vyčíslit objemy knih + předpokládaný typ použité technologie.
- Mgr. Foltýn vysvětlil, že technologie se během času mění. Typologicky jsou dokumenty známé, prozkoumáno je cca 300 tis. svazků z různých knihoven.
- Ing. Schreier zmínil možnost financování odkyselování od zahraničních sponzorů a potřebu zpracování výše zmíněné koncepce.

2.6 Výstavba nové budovy NK ČR

- Dr. Kocanda – po dokončení rekonstrukce starého depozitáře v Hostivaři (cca 2020) a po dokončení výstavby 3. skladu (cca 2021) by měla mít NK ČR zajištěnu skladovací kapacitu do roku cca 2035. Do té doby musí knihovna hledat provizorní řešení. Problém způsobuje nutnost trvalého převozu knih z Hostivaře do Klementina, což výrazně zhoršuje kvalitu služeb čtenářům a má negativní vliv na ochranu knihovních fondů. Rekonstrukce Klementina je primárně koncipována jako rekonstrukce kulturní památky, nikoliv jako prostor pro moderní knihovnu.
- Ing. Schreier uvedl, že je nezbytné, aby vznikla platforma, která by objektivně analyzovala současnou situaci i stav po revitalizaci Klementina a shromáždila argumenty pro přípravu výstavby nové budovy knihovny, složená nejen z knihovníků, ale i další odborné veřejnosti (akademická sféra ad.).
- Je také nezbytné vytvořit analytický materiál včetně vyhodnocení dopadů 3. etapy revitalizace Klementina, budoucího využití Klementina + skladovací kapacity v Hostivaři. Bez kvalitních podkladů nelze otevřít diskuzi o nové budově NK ČR.
- Členové ÚKR podporují výstavbu nové budovy NK ČR. Ing. Svoboda navrhl oslovit architekty, knihovníky, uspořádat mezinárodní konferenci, přizvat MHMP a připravit strategický materiál.
- Dr. Kalistová doporučila začlenit tento záměr do nové Státní kulturní politiky, která bude připravena v roce 2019.

Závěry

NK ČR vytvoří platformu pro diskuzi a přípravu novostavby NK ČR.

2.7 Povinné odevzdávání elektronických dokumentů, novela knihovního zákona

- Mgr. Klusoň informoval, že podle legislativního plánu vlády by měla být do konce 1. pololetí 2019 předložena tzv. trojnovela legislativy povinného výtisku (Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, v platném znění, zákon č. 37/1995 Sb., o neperiodických publikacích, v platném znění, a zákon č. 46/2000 Sb., o právech a povinnostech při vydávání periodického tisku a o změně některých dalších zákonů (tiskový zákon), v platném znění, s cílem zajištění povinného odevzdávání elektronických publikací. Zatím se počítá s tím, že novela zahrne i problematiku e-periodik. Tato oblast je velmi obtížná po stránce věcné, po stránce právní a též po stránce politické, protože se týká novely tiskového zákona. Záležitost bude předmětem dalšího řešení v rámci úřadu.

- Mg. Skučková uvedla, že se nadále počítá s celkovou novelou Knihovního zákona č. 257/2001.

Závěry

- Mgr. Skučková připraví harmonogram prací na novele knihovního zákona.
- Umožnit, aby se zástupci knihoven mohli zapojit do přípravy novely povinného výtisku

2.8 Seznam děl nedostupných na trhu

Ing. Schreier informoval, že se v současné době jedná o licenčních poplatcích za zpřístupnění děl nedostupných na trhu a jejich úhradě. NK ČR by v roce 2019 měla obdržet finanční prostředky na vybudování Seznamu děl nedostupných na trhu.

Závěry

- NK ČR bude s kolektivními správci autorských práv jednat o posunu plateb až od roku 2019 a uzavře licenční smlouvu.

2.9 Problematika financování NK ČR

- Dr. Mejdrech předložil členům ÚKR rozbor financování Národní knihovny ČR v létech 2010 – 2018 a podal doplňující informace k předloženému rozboru. Jako problém u financování NK ČR vidí rozkolísanost, nerovnoměrné čerpání financí.
- Ing. Schreier uvedl, že MK ČR připravuje metodiky k financování svých PO. Povedlo se výrazně navýšit financování. NK ČR a živé umění jsou prioritou. Uložil NK ČR, aby předložila komplexní materiál obsahující analýzu výchozího stavu a vyjádření požadavků na následující léta. Je třeba, aby materiál obsahoval vysvětlující text a argumentaci, a aby byly požadavky rozloženy v čase postupně.

Závěry

- NK ČR do 30. 4. 2019 předloží analýzu výchozího stavu NK ČR s detailním rozbohem financování jednotlivých požadavků.

2.10 Financování dotačního programu VISK

- Dr. Mejdrech předložil členům ÚKR přehled finančních prostředků poskytnutých v letech 2014 – 2018 příspěvkovým organizacím MK z programu VISK. Vysvětlil, že důvodem změny způsobu financování příspěvkových organizací MK ČR z programu VISK byla kolize s rozpočtovými pravidly. Finanční prostředky budou přidělovány přímo do rozpočtu organizací. Objem finančních prostředků v programu VISK pro r. 2019 je 60 mil. Kč.
- JUDr. Kalistová uvedla, že míra uspokojení projektů v dotačním programu VISK je ve srovnání s programy podporujícími živé umění vysoká.
- Mgr. Skučková informovala, že pro hodnocení projektů SPO vznikl hodnotící poradní orgán ředitele OULK ve složení: Ing. Brožek, Mgr. Doležalová, Dr. Kuchařová, Ing. Míka, Mgr. Maixnerová, Ing. Nechvátal, Dr. Šedá.

3. Různé

- Diskuzní bod navržený M. Lhotákem (KNAV) – zpracování standardu pro digitalizaci starých tisků (rámcově tisky 2. pol. 17. století a 18. století; ne pro digitalizaci rukopisů a vzácných tisků) do digitalizačních linek využívajících výstupních formátů NDK.

Úkoly a doporučení

- ÚKR navrhuje, aby s ohledem na koncepční dopad výše uvedeného návrhu došlo k jednání kompetentních odborných pracovišť NK ČR s navrhovatelem tohoto bodu za účelem nastolení pravidel pro případnou rutinní úpravu standardů digitalizace vymezené části starších tisků pro účely jejich digitalizace ve zpracovatelských linkách navázaných na digitalizaci novodobých dokumentů. Možný standard by měl být paralelní alternativou k plnohodnotnému standardu pro digitalizaci těchto dokumentů využívaného v dotačním programu VISK 6, přičemž od počátku je třeba s tímto rozšířením současně vyvíjet nejen konverzní modul do formátu TEI, jež je používán digitální knihovnou Manuscriptorium (v

přizpůsobené podobě pro tyto účely), ale také zajistit vývoj či úpravu dalších potřebných softwarových nástrojů – například ProArc, validátor kvality dat apod.

Zapsala: Bedřiška Štěpánová

Schválil: Vít Richter 10. 12. 2018

Příloha

Kurziva: hodnocení stavu k říjnu 2019

Prohlášení k situaci v Národní knihovně ČR

Ústřední knihovnická rada ČR

Sdružení knihoven ČR

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR

V souvislosti s uvedením nového generálního ředitele Národní knihovny ČR do funkce bylo vícekrát konstatováno, že je nezbytné řešit především problémy související s investiční výstavbou a odměňováním pracovníků. Jsme přesvědčeni, že problém Národní knihovny je mnohem hlubší a dotýká se především plnění jejích základních funkcí. V této souvislosti konstatujeme:

- Národní knihovna nemá dostatek finančních prostředků na nákup nové literatury. V roce 1997 byla konstatována kritická situace Národní knihovny v oblasti financování nákupu literatury do knihovního fondu. Na základě rozhodnutí tehdejšího ministra financí Václava Klause dostává Národní knihovna od tohoto roku účelovou dotaci na nákup literatury ve výši 15 mil. Kč. Do dnešní doby výše této dotace zůstala beze změny, zatím co inflace stoupla o 40 % a ceny zahraniční literatury se zvýšily ještě razantněji.

Rok 2018: Došlo k částečnému navýšení finančních prostředků na nákup.

- Národní knihovně chybí skladovací kapacity pro ukládání nových přírůstků. V současné době je v bednách, tj. nepřístupno uživatelům, uloženo cca. 400 000 knihovních jednotek. Bedny jsou často uloženy mimo skladovací prostory, tj. v kancelářích, na chodbách či únikových prostorách. Celkově zanedbaný depozitář v Neratovicích je umístěn v blízkosti Spolany Neratovice v zátopové oblasti.

Rok 2018:

- *Nyní je vyřazeno z používání cca 700 000 sv. a situace se zhorší po zahájení 3. etapy revitalizace Klementina, kdy bude vyřazeno dalších cca 700 000 sv. V návaznosti na nejasnosti spojené s časovým harmonogramem a způsobem provedení staveb (viz dále) není navíc jasné, jak dlouho budou jednotlivé části knihovního fondu nedostupné. Některé z nich zůstávají uzavřené již více než 4 roky, což je terčem časté kritiky vědecké komunity i běžných uživatelů. Nepůjde se ani nejnovější nakoupená literatura, dochází k přímým ekonomickým škodám. V současné době se připravuje smlouva s Knihovnou AV ČR na využití volných kapacit v depozitáři v Jenštejně. To umožní uskladnit alespoň část nových přírůstků a umožnit jejich využití pro uživatele.*

- Rekonstrukce Klementina probíhá již od roku 2010 a neustále se protahuje. Manažerský přístup k řízení a neustálé střídání ředitelů a návazného managementu Národní knihovny je příčinou neschopnosti instituce připravit a realizovat rozsáhlé investiční akce. Příprava a realizace staveb se neúměrně prodlužuje a prodražuje. Knihovna a její pracovníci působí v trvalém provizoriu, což má především vliv na kvalitu služeb veřejnosti.

Rok 2018:

- *Prodlužuje se rekonstrukce starého depozitáře v Hostivaři, příčinou je špatná projektová dokumentace, ačkoliv v minulosti byly z popudu ministerstva zpracovány 3 varianty projektové dokumentace. Zvyšují se náklady na rekonstrukci. Prodlužuje se projektování a realizace výstavby dalšího bloku nového depozitáře v Hostivaři.*

- V roce 2008 Ministerstvo kultury definitivně upustilo od záměru výstavby nové knihovny. Bylo to politické rozhodnutí, které nebylo podloženo odbornými argumenty. Klementinum, hlavní objekt Národní knihovny, má statut národní kulturní památky, z čehož vyplývá, že zde není možnost jakékoliv prostorové expanze. Klementinum není možné plně přizpůsobit požadavkům moderní knihovny 21. století. Statika objektu je narušena a v závěru rekonstrukce bude v Klementinu k dispozici nižší objem knihovnických fondů, než tomu bylo v minulosti. Trvalé převážení statisíců knih mezi Klementinem a depozitářem v Hostivaři má negativní vliv na služby veřejnosti a ohrožuje ochranu a systematickou správu knihovnických fondů.

Rok 2018:

- *Národní knihovna nemůže efektivně využít prostory z 1. a 2. etapy revitalizace Klementina, protože nebyly uvolněny finanční prostředky na vnitřní vybavení. Do dnešního dne nemá knihovna informace o možnostech statického zatížení rekonstruovaných prostor. Řada rekonstruovaných prostor je prázdných nebo poloprázdných.*
  - *Nyní se chystá zahájení 3. etapy revitalizace Klementina, ani v tomto případě není zajištěno financování vnitřního vybavení. Znamená to, že Národní knihovna ani po 2 letech trvání 3. etapy nebude otevřena veřejnosti a dále porostou náklady.*
  - *Nebude splněn původní cíl rekonstrukce. S ohledem na statiku Klementina dojde k podstatnému snížení počtu skladovaných knihovnických fondů v Klementinu z plánovaných 2,5 mil. na sotva 1,5 mil. svazků. Většina knihovnických fondů bude uložena v depozitářích v průmyslové čtvrti Hostivař a trvale převážena mezi Klementinem a Hostivaři. Nyní má knihovna více než 7,3 mil. knihovnických jednotek.*
  - *Spolu s realizací 3. etapy revitalizace Klementina nebude instalována jediná plánovaná technická vymoženost – dopravník knih, ačkoliv bylo připraveno redukované trasování dopravníku tak, aby byl dodržen stanovený limit financování. Absence dopravníku zhorší dopravu knih pro uživatele. Ušetřená částka ve výši necelých 100 mil. Kč bude „využita“ na další a další vícenáklady.*
  - *Náklady na revitalizaci Klementina překročí částku 2 miliardy Kč, ale již nyní je zřejmé, že služby v novém Klementinu budou omezené a nebudou odpovídat nárokům na národní knihovnu v 21. století.*
  - *Klementinum jako národní kulturní památka je nevhodná pro provoz Národní knihovny. Situaci dále zhoršuje celkové pojetí rekonstrukce, která jednoznačně preferuje hledisko obnovy původního barokního objektu a zcela ignoruje požadavky na funkce knihovny. Zadání a projektovou dokumentaci nemohou odborní pracovníci standardním způsobem ovlivňovat.*
- Česká republika je jednou z mála zemí, které si během své historie nebyly schopny postavit moderní objekt své národní knihovny.

Rok 2018:

- *Nevznikla žádná aktuální studie definující, jak by měla nová knihovna fungovat, jaké služby se v ní budou provozovat či jak bude naloženo s dalšími objekty ve správě NK ČR včetně logických, finančních a provozních návazností. Pokud se vůbec nějaká diskuze vede (bohužel zejména prostřednictvím médií), zcela se pomíjí názory odborné komunity a představitelů knihovnických úseků NK ČR a diskuze končí zkratkou „Kaplického knihovna ano nebo ne“.*

Rok 2018:

- Knihovna nemá dostatek finančních prostředků na vazbu periodik a brožovaných knih. Rozsáhlé množství nejnovějších periodik je uloženo v bednách a je nepřístupné uživatelům. Rozsah ochranných vazeb byl v posledních desetiletích redukován na minimum, což má negativní dopady na dlouhodobé uchování uložených knih a časopisů.

Rok 2018:

- *Dílčí pokrok. V loňském roce a letos se podařilo navýšit rozpočet na externí vazbu na cca. 4 mil. Kč ročně, což umožňuje postupně redukovat počty nesvázaných titulů. Bohužel prostřednictvím externí vazby není možné zpracovat všechny dokumenty, což je problematické s ohledem na redukci vnitřních kapacit zajišťujících interní vazbu. Zde reálně hrozí navyšování počtu nesvázaných dokumentů.*
- Rostoucí část nakladatelské produkce je v současné době vydávána v elektronické podobě. Odhaduje se, že od roku 2010 bylo vydáno nejméně 15 000 titulů elektronických knih, v současné době vychází cca 1 690 titulů periodik v elektronické podobě. V Národní knihovně není k dispozici potřebná infrastruktura a personální zajištění, aby elektronické knihy a časopisy byly systematicky shromažďovány, zpracovány, trvale uchovány a zpřístupňovány. Dochází tak k rozsáhlým ztrátám kulturního a vědeckého dědictví.

Rok 2018:

- *Odhadem bylo vydáno v ČR již 30 000 elektronických publikací, které se nenávratně ztrácí. Národní knihovna není schopna ani přebírat, zpracovávat a ukládat e-publikace, které jí nakladatelé dávají dobrovolně. Není vybudována odpovídající infrastruktura a chybí personální zajištění nových činností, které bylo plánováno při ekonomickém hodnocení dopadu novely autorského zákona (tzv. studie RIA).*
- Shromažďování a trvalé uchování digitální vydavatelské produkce není legislativně zajištěno. V současné době je v Poslanecké sněmovně věcně neúplný vládní návrh na změnu legislativy povinného výtisku. Návrh nezahrnuje povinné odevzdávání elektronických periodik.

Rok 2018:

- *Vládní návrh novely nebyl z časových důvodů Poslaneckou sněmovnou projednán. Podle legislativního plánu vlády by měl být předložen nový návrh legislativy povinného výtisku v 2. čtvrtletí 2019. Podle citace v legislativním plánu vlády, by se mělo jednat i o novele Tiskového zákona, tj. mohla by být zařazena i problematika elektronických periodik.*
- V knihovnách ČR probíhá od poloviny 90. let minulého století digitalizace knihovních fondů. Náklady na digitalizaci dosáhly nejméně 800 mil. Kč. Digitalizováno bylo přibližně 500 000 knihovních jednotek, ale pouze omezená část autorsky volných děl je k dispozici volně na internetu. Nejnovější novela autorského zákona č. 121/2000 umožňuje uzavírání hromadných licenčních smluv na zpřístupnění digitalizovaných knih a časopisů prostřednictvím knihoven. Národní knihovna ale nemá vybudovanou infrastrukturu, která by umožnila zpřístupnění této části kulturního a vědeckého dědictví.

Rok 2018:

- *Byly vyjednány smlouvy s kolektivními správci na zpřístupnění digitálních dokumentů prostřednictvím knihoven. Návrh na financování ze státního rozpočtu byl připraven pro vedení ministerstva. Na jednání dne 19. 10. 2018 bylo dohodnuto, že ministerstvo kultury bude hradit licenční poplatky za zpřístupnění. Zatím není definitivně potvrzeno, kdy bude uhrazen první licenční poplatek.*
- *Díky projektu NAKI Rightlib, který veden Knihovna AV ČR, dojde k rozvoji systému Kramerius, který umožní zpřístupnění digitalizovaných dokumentů chráněných autorským právem. Testovací provoz by mohl být zahájen v lednu 2019. V říjnu 2018 Národní knihovna uvedla do provozu provizorní Seznam děl nedostupných na trhu. Financování definitivní podoby Seznamu je plánováno na rok 2019.*
- *Zatím není zajištěn rozvoj informační infrastruktury Národní knihovny, která by umožnila plně zpřístupnění a využití digitálních dokumentů ze strany široké veřejnosti.*

- Národní knihovna nemá vybudovanou dostatečnou a certifikovanou infrastrukturu pro trvalé uchování digitalizovaných dokumentů. Podle původního záměru projektu Národní digitální knihovny měla Národní knihovna zajišťovat trvalé uchování pro krajské a další knihovny v rámci ČR. Tato funkce není naplněna. I v tomto případě hrozí ztráta kulturního dědictví.

Rok 2018:

- *Situace se změnila k horšímu. Vedení sekce Digitalizace a technologie nebylo schopno připravit kvalitní zadávací dokumentaci na dodávku datové infrastruktury pro zajištění uložení dat NK ČR a dále také na chod digitalizační linky. V průběhu léta 2018 dospěla situace do kolapsu, kdy nebyly dostupné žádné volné úložné kapacity, a došlo k přerušení chodu linky.*
  - *Mimo uvedené nedostatky standardních úložných kapacit se nedostávají zdroje na vytvoření adekvátních plnohodnotných záložních verzí páteřních systémů NK ČR, jakými jsou například digitální knihovna Kramerius s daty NDK. Chybí i odpovídající infrastruktura pro testování nových technologií a hardwarových komponent.*
- Podstatná část archivních tištěných knihovních fondů je ohrožena rozpadem kyselého papíru, jedná se zejména o novinovou a knižní produkci 19. a počátku 20. století. Národní knihovna nemá vybudované kapacity na odkyselování a záchranu těchto dokumentů. Noviny, knihy, časopisy se rozpadají nebo jsou ohroženy zničením.

Rok 2018:

- *Problematika odkyselování patří mezi priority Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017-2020, ale ministerstvo o realizaci této priority nerozhodlo.*
- Zkušenosti knihoven ve světě ukazují, že představy o tom, že je možné plně či alespoň v podstatné míře nahradit tištěné knižní publikace digitální formou, se nenaplnují. V oblasti odborné a vědecké se to týká především humanitních a společenských věd a celé oblasti beletrie. Se značným objemem tištěné produkce (stagnujícím či pravděpodobně jen mírně klesajícím) je třeba minimálně ve střednědobém výhledu počítat i ve vztahu k dalším kategoriím publikací.

Rok 2018: beze změny.

- Vznik digitálních dokumentů, jejich dynamický růst a jejich rozšíření v celé společnosti je historickým faktem, na který musí všechny národní knihovny aktivně reagovat. Dosavadní poznatky naznačují, že shromažďování, zpracování, trvalé uchování a zpřístupnění digitálních dokumentů pro současné a budoucí generace je odborně, technicky a finančně mimořádně náročné. Je nezbytné hledat nová řešení, vybudovat novou infrastrukturu, i když je zřejmé, že řada problémů není zatím v celosvětovém měřítku vyřešena. Tento fakt musí Ministerstvo kultury reflektovat při rozhodování a financování Národní knihovny.

Rok 2018:

- *Národní knihovna v minulých letech realizovala projekt Národní digitální knihovny financovaný ze strukturálních fondů EU ve výši 300 mil. Kč. Jednalo se o digitalizaci knihovních fondů. Předkladatelem projektu bylo Ministerstvo kultury, které nyní nezajišťuje plánovaný rozsah financování pětileté udržitelnosti projektu a vyžaduje, aby udržitelnost byla financována z běžného rozpočtu knihovny. To je příčinou celkového podfinancování ostatních činností knihovny, což znemožňuje řešení akutních problémů. S digitalizací a se vznikem digitálních dokumentů je nutno provozovat digitální knihovnu, jejíž provoz je stejně nebo více nákladný, jako provoz tradiční kamenné knihovny.*
- *Jediným projektem v rámci IROP, který byl Národní knihovně úspěšně schválen, je projekt Národní eKnihovny (hodnota projektu 144 mil. Kč). Odborná komunita, včetně ÚKR a vedení odborné knihovnické sekce NK ČR, nemá o realizaci projektu žádné*

zprávy. Není tak jasné, co bude cílem projektu, jaké jsou přesné výstupy a jaké projekt přinese pro knihovnu výhody do budoucna. Není ani známo, jaké náklady bude do budoucna generovat a kdo je bude hradit. Stejná situace je s projektem předkládaným Ministerstvem kultury s názvem Czechiana (hodnota projektu 450 mil. Kč). I zde má být Národní knihovna jedním z hlavních partnerů, ale informovanost o projektu je i v rámci odborné komunity téměř nulová.

Všechny výše uvedené problémy mají dlouhodobý charakter, nelze je vyřešit ze dne na den, o situaci Národní knihovny je Ministerstvo kultury průběžně informováno. Východiska jsou zahrnuta ve vládních materiálech Státní kulturní politika na léta 2015 až 2020 a Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017 až 2020, ale reálné řešení stále nepřichází. Stagnace Národní knihovny nemá vliv pouze na přímé služby uživatelům a návštěvníkům, ale dotýká se negativně služeb většiny knihoven v České republice.

Rok 2018:

- *Řadu funkcí Národní knihovny dnes začínají plnit další knihovny, což je s ohledem na postavení knihovny a její úkoly alarmující. Typickým příkladem je provoz a vývoj Centrálního portálu knihoven, jež je zaštiťován Moravskou zemskou knihovnou či projekt Česká digitální knihovna, který oproti původní dohodě spravuje Knihovna AV ČR, v. v. i.*

Národní knihovna ztrácí v očích knihovníků pozici lídra, pozici, na kterou jsme my, z ostatních knihoven hrdí. Ztrácí svou národní i mezinárodní prestiž. Nenaplnuje roli knihovny, o které víme, že české knihovnictví směřuje správným směrem, knihovny, o kterou je možno se odborně opřít. Je v ní však mnoho zaměstnanců, kteří přes všechny potíže o udržení a rozvoj všech rolí Národní knihovny každodenně bojují. A proto - a to v neposlední řadě, se smutkem vnímáme, jak je promarňován potenciál mnoha odborníků, kteří v knihovně dlouhá léta pracují a odevzdávají jí vše ze svého umu, energie.

V Praze dne 9. 6. 2017

PhDr. Vít Richter v. r.
Předseda Ústřední knihovnické rady ČR
vit.richter@nkp.cz

RNDr. Tomáš Řehák v. r.
Předseda Sdružení knihoven ČR
ředitel@mlp.cz

Mgr. Roman Giebisch v. r.
Předseda Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR
Roman.Giebisch@nkp.cz